

MỘT CƠN GIẬN

Một buổi tối mùa đông, chúng tôi ngồi trước lò sưởi, trong một căn buồng ấm áp. Tự nhiên trong câu chuyện, một người nói đến những cơn giận tự nhiên đến tràn ngập cả tâm hồn ta và có khi gây nên nhiều cái kết quả không hay. Rồi mỗi người đều bày tỏ ý kiến riêng của mình.

Anh Thanh, từ này đến giờ vốn lặng yên có vẻ trầm ngâm, chợt tiếng nói:

Sự giận dữ có thể sai khiến ta làm những việc nhếch nhênh không ai ngờ. Tôi biết hơn ai hết, vì chính tôi đã trải qua sự đó. Tôi sẽ kể các anh nghe một câu chuyện mà cái kết niệm còn in sâu trong trí nhớ tôi.

Cũng một buổi chiều mùa đông như hôm nay, tôi ở tòa báo ra về, trong lòng chán nản và buồn bực. Có những ngày mà tự nhiên không hiểu tại sao, ta thấy khó chịu, và hay gắt gỏng, không muốn làm việc gì. Tôi đang đi vào một ngày như thế mà chiều trời hôm ấy lại ảm đạm và rét mướt càng khiến cho cảm giác đó rõ rệt hơn.

Tôi đi vài bước trên con đường phố vắng người. Một cái xe tay dẫu xa đi lại, anh phu xe co ro vì rét, hai tay giấu dưới manh áo tơi tàn. Theo lệ như mọi khi, tôi mặc cả:

-Xe đi không? Bọn xu về gần nhà bà Yên Phụ.

-Thầy cho sáu xu.

-Không, bọn xu là đúng giá rồi.

Tôi vừa nói vừa bước đi. Người phu xe đã có tuồng, cứ kéo cái xe theo sau tôi mà lẩm bẩm: “Bọn đừng xu từ đây về nhà bà”. Cái tiếng nhà bà anh ta nhắc đi nhắc lại làm cho tôi khó chịu. Tôi biết đó là một cách của các phu xe cứ đi theo sau khách để làm cho người ta bực tức, tôi lại càng ghét và quay lại gắt:

-Có đi hay không thì thôi! Đừng có theo sau người ta mà lẩm

nhĩ.

Thấy tôi gọt, người phu xe đứng lại, không dám theo nữa. Nhưng để tôi đi một quãng xa, anh ta ới gọi:

-Lại đây đi mà.

Rồi anh ta hạ càng xe xuống, cứ đứng yên chờ đợi chứ không kéo lại phía tôi. Cái cò chờ đợi làm tôi sinh ghét thêm, đã toan không đi, nhưng lúc chờ không có cái xe nào khác. Tôi giận dữ bước mạnh lên xe, vừa mắng:

-Anh thật là lười chuyện, không đi ngay lại còn vẽ.
Anh xe cãi lại:

-Từ đây về đây thấy cho được bốn đồng xu thật rồi quá!

-Thì ai bảo anh đi? Không có tôi đã gọi xe khác.

Người phu xe khẽ thò dài, yên lặng nhúc xe lên. Lúc bảy giờ tôi mới ngó mình ra phía sau, nhưng thấy cái đệm cứng như gỗ đập vào lưng, tôi cúi xuống bên nhìn cái tay xe.

Tôi đoán không sai, chính là một cái xe hiệu “con lợn” cái tên hiệu cũng xứng đáng một hạng xe tàng ngoài ô mà tôi vốn phải đi. Anh xe này đã vào đây kéo trộm, vì xe ngoài ô không được phép vào thành phố đón khách, nếu không tuân lệnh thì bị phạt từ ba đến bốn đồng bạc. Sự tàn ác của cái xe làm tôi càng ghét anh xe nữa.

-Xe khò thò này mà anh lại còn đòi cao giá.

Xe thò mà thấy chề thì còn thò nào nữa!

Anh xe bướng bỉnh cũng không chịu kém. Tôi nói câu gì là anh ta đi lại liến. Sau cùng, giận quá, tôi dậm mạnh chân xuống sàn xe, gọt:

-Thôi, cầm họng đi, đừng lười nhĩ nữa.

Sự giận dữ làm cho tôi quên rằng anh xe cũng chỉ có trách nhiệm những câu mắng của tôi mà thôi, và chính tại tôi gọt với anh ta nhiều quá. Nhưng lúc bảy giờ tôi chỉ thấy tức người xe đi đến cực điểm, vì họ dám cãi lại tôi mà không sợ.

Xe đi khỏi nhà máy nước thì gặp một người đội xáp tây đi xe đạp lại, theo sau một người đội xáp ta. Tôi nhận thấy anh xe kéo tôi có ý luống cuống và sợ hãi. Có lẽ vì thế mà người cảnh sát để ý, đi giáp vào cái xe kéo để xem dấu hiệu.

-Ê! Đứng lại!

Người kéo xe dừng chân... Anh ta quay lại tôi hút hơi van xin:

-Lạy thầy... thầy nói giúp con... thầy làm ơn...

Dưới ánh đèn tôi thấy mặt anh xe tái mét. Những vết rằn in sâu xuống trên mặt già nua hắc hác, chân tay người khốn nạn run bật lên và tôi thấy cái rung động chuyển cơ vào chi cơ thân xe. Người cảnh sát tây đứng, nói bằng tiếng ta hơi sôi:

-Mày chết nhé! Mày sẽ bị phạt!

Người phu xe xáp ứng nói thì ông ta khoát tay bỏ im, rồi quay lại tôi hỏi, lên này bằng tiếng Pháp.

-Người này kéo ông từ trong phố ra hay ông đi khứ hỏi?

Tôi liếc mắt nhìn anh kéo xe. Trong bóng tối của vành nón qua ngang mặt, tôi thấy hai mắt anh ta long lanh nhìn tôi, như khốn cầu van xin yên lặng. Tôi biết lời nói của tôi sẽ làm anh ta bị bắt hay không. Những khi nói chuyện với các phu xe khác, tôi được biết rằng nếu người khách nói là đi khứ hỏi từ ngoài ô, thì người xe không việc gì. Nhưng lúc này, lời van xin của anh xe kia không làm cho tôi động lòng, mà lại làm cho tôi ghét anh thêm. Tôi trả lời người đội xáp:

Tôi đi từ phố hàng Bún.

-Vậy phiên ông xuống xe.

Rồi anh ta nhìn anh phu xe, cười một cách tinh quái:

-Allez! Đi vớ bốt!

Khi anh phu xe run sợ và hai người cảnh sát đã khuất đầu phố, tôi mới quay đi thông thoáng trên bờ hè. Con giận của tôi đã hết rồi. Sự hỏi hặn dồn thối thía vào lòng tôi, tôi thấy một cái

chán nọn bực tức rung động trong người.

Tôi rung mình nghĩ đến số phận của anh xe khốn nạn. Ba đồng bạc phạt! Anh ta phải vay cái xe để nộp phạt; nhưng ba đồng bạc nợ ấy, bao giờ anh ta trả xong, sau những ngày nhịn đói, bị cái xe hành hạ, đánh đập vì thù hận?

Tôi càng nghĩ đến bao nhiêu lại càng khinh bỉ tôi bấy nhiêu. Qua ô Yên Phụ, nhìn thấy những thợ thuyền tập nập làm việc dưới ánh đèn trong những căn nhà lá lụp xụp, tôi vội bước đi mau, hình như trông thấy tôi họ sẽ biết cái hành vi khốn nạn và nhẽ nhen đáng bỉ của tôi ban nãy.

Những ngày hôm sau thực là những ngày khốn cho tôi. Lòng hời hợt không để tôi yên. Hình như có một cái gì nặng nề nén trên ngực làm cho tôi khó thở, và lúc nào hình ảnh anh phu xe cũng hiện hiện ra trước mắt.

Tôi nhất định đem tiền đến cho người xe kia để chuộc tội lỗi của mình. Đến phố hàng Bột hỏi dò những người chung quanh xưởng xe, tôi biết được anh xe bị phạt đêm hôm ấy là tên Dư, và ở trong một dãy nhà quá ngả tư Khâm Thiên.

Lần ấy là lần đầu tôi bước vào một chỗ nghèo nàn, khốn số như thế. Các anh thợ tưنگ tượng một dãy nhà lụp xụp và thấp lè tè, xiêu vẹo trên bờ một cái đầm mà nước đen và hôi hám tràn vào đến thềm nhà. Trong cái hang tối tăm bên thềm ấy, sống một đời khốn nạn những người gầy gò, rách rưới như những người trong một cơn mê.

Người phu xe Dư ở trong ấy. Một bà cụ già gầy gò xương ngói cằn cỗi ở vệ hè chờ cho tôi một cái cửa thấp bé ở đầu nhà. Tôi cúi mình bước vào, chỗ thấy tôi như bưng lấy mắt và thấy hơi lạnh thấm vào tận trong mình. Có tiếng người đàn bà khẽ hỏi:

-Bác thấy muốn gì?

Khi mắt mắt đã quen tối, tôi nhận thấy người đàn bà vừa hỏi,

một bà già nép một chiếc giường tre mục nát kê sát tường. Sau lưng bà này, một người đàn bà nữa ngả ôm trong lòng một vật gì hơi động đậy. Cả hai cùng ngước mắt lên nhìn tôi một cách ngạc nhiên và đờu họ chạm vào mái nhà thấp, thấy những mảng gỗ rách nát vớt trên xà.

-Bác Dư có nhà không ?

Bà, chú nó đi về quê về từ hôm nọ.

Một vẻ sợ hãi thoáng qua trên mặt đờu cho tôi biết họ không nói thật, tôi gặng gỏi:

-Không, cụ cứ nói thật cho tôi biết. Tôi đến để giúp bác ta chứ không có ý gì khác.

Bà cụ nhìn tôi nghĩ ngợi một lát rồi nói:

-Thầy đã biết việc chú nó bị bắt xe hôm nọ?

Tôi gật đầu ra hiệu cho bà cụ cứ nói:

Hôm ấy cai nó phải đem tiễn lên nộp phạt để chuộc xe về. Chú nó đã xin hết với cai để rồi trở dấn số tiễn đó. Nhưng nó nhất định không nghe, bắt phải trả một nửa ngay. Khốn nạn, thì lấy đâu ra mà trả. Thế là bị nó lột quần áo đánh một trận thừa sống thiếu chết thầy ạ. Khi về đây lê đi không được nữa. Thế mà nó còn bắt mai phải trả ngay.

Người đàn bà ngả trong cật tiếng ấm yêu nói theo:

-Nó còn bao giờ không trả nó sẽ bắt lấy thầy.

-Thầy bây giờ bác ta đâu?

Bà cụ trả lời:

Đi ngay từ hôm ấy, mà không biết đi đâu. Đã ba hôm nay chúng tôi dò mà không thấy. Chắc là sợ cai không dám về nữa, dù có về mà không có tiễn cũng chết với nó. Thật cũng là cái vạ, nghe đâu chú nó nói hôm ấy tại người khách đi xe không biết nói với người đội xếp thầy nào mới bị bắt, chứ không cũng chẳng việc gì.

Tôi yên lặng, trong lòng náo nức

Bà cụ chép miệng, ch□ người đàn bà ng□i sau:

-Tôi cho vợ con chú đây, □m đã m□y ngày hôm nay không có thu□c. Đứa cháu không bi□t có qua kh□i được không?

Tôi đứng lại g□n xem. Trên cánh tay người mẹ, ch□ còn là một dúm thịt con đã nhăn nheo: đứa bé há h□c miệng th□ ra, mắt xám nhợt. Người mẹ th□nh th□ang l□y cái lông gà dúng vào chén mật ong đ□ bên cạnh, ph□t lên lưỡii c□a đứa bé.

Cháu nó sài đã hơn một tháng nay. Hôm nọ đã đỡ. M□y hôm nay vì không có ti□n mua thu□c lại tăng. Ông lang b□o cháu khó qua kh□i được.

Người mẹ nói xong n□c lên một ti□ng r□i nức n□ khóc. Bà cụ già lê nhích lại g□n, cúi xu□ng khe khẽ kéo lại những cái tã rách như xơ mướp.

Cái c□nh đau thương □y làm tôi rơm rướm nước m□t. Một c□m giắc ghen ngào đưa lên chẹn l□y c□. Tôi l□y tờ gi□y bạc năm đ□ng đưa cho người mẹ, r□i vội vàng bước ra c□a, đ□ mặc hai người nhìn theo ngỜ vực.

Qua ngưỡng c□a, tôi va ph□i một người đàn ông □m y□u tay c□p một cái áo quan con bằng g□ mới. Đ□n bên đường, tôi nghe th□y trong căn nhà lụp xụp đưa ra ti□ng khóc c□a hai người đàn bà. Đứa bé con đã ch□t.

Anh Thanh lặng yên một lát như nghĩ ngợi, r□i nói ti□p:

Cái k□ niệm buồn r□u □y cứ theo đui tôi mãi mãi đ□n bây giờ, rõ rệt như các việc mới x□y ra hôm qua. Sự đó nh□c cho tôi nhớ rằng người ta có th□ tàn ác một cách d□ dàng. Và m□i l□n tôi nghĩ đ□n anh phu xe ngoại ô kia, lại th□y đau đớn trong lòng, như có một v□t thương chưa kh□i.

THẠCH LAM